

Sygn. akt IA Ca 607/12

Sygn. akt IA Ca 607/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Przemysław Kurzawa

Sędziowie: SA Hanna Muras

SO (del.) Joanna Zaporowska (spr.)

Protokolant: sekr. sad. Monika Likos

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2012 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa J. Z.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Aresztu Śledczego w R., Prezesowi Sądu Okręgowego w Radomiu

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 17 stycznia 2012 r., sygn. akt II C 649/10

1. oddala apelację;

2. zasądza od J. Z. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

sygn. akt IA Ca 607/12

UZASADNIENIE

Powód J. Z. wnosił o zasądzenie od Skarbu Państwa kwoty 3 mln zł tytułem zadośćuczynienia za przetrzymywanie go w warunkach izolacyjnych Aresztu Śledczego w R. w zbiegu z wykonywaniem kary pozbawienia wolności orzeczonej w Szwecji i pozbawieniem go statusu więźnia karnego. Wskazał, że nie zaliczono mu 1,5 roku stosowania wobec niego aresztu na poczet kary pozbawienia wolności orzeczonej w sprawie sygn. II K 194/04, wobec czego domaga się zadośćuczynienia za naruszenie prawa.

Strona pozwana nie uznała żądania pozwu, kwestionując jego zasadność i podnosząc między innymi zarzut przedawnienia.

Postanowieniem z dnia 26 maja 2011 r. Sąd Okręgowy odrzucił pozew w zakresie roszczenia o zadośćuczynienie za cierpienia doznane podczas osadzenia powoda w Areszcie Śledczym w R. uznając, że roszczenie to zostało rozpoznane w sprawie II C 85/09 Sądu Okręgowego w Warszawie. Postanowieniem z dnia 31 sierpnia 2011 r. Sąd Apelacyjny uchylił to orzeczenia wskazując, że

w obydwu sprawach inaczej został określony przez powoda czyn niedozwolony przypisywany organom Skarbu Państwa. W sprawie II C 85/09 było to niezapewnienie powodowi godnych warunków odbywania kary, zaś w sprawie niniejszej czyn ten został określony jako zastosowanie tymczasowego aresztowania wobec powoda odbywającego karę pozbawienia wolności w innej sprawie oraz odmowa zaliczenia okresu tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności.

Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania. Ustalił następujący stan faktyczny:

Dnia 16 stycznia 2006 r. Sąd Rejonowy w Radomiu wydał wyrok w sprawie sygn. II K 194/04, mocą którego J. Z. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa określonego w art. 286 § 1 k.k. i za to skazany na karę łączną 2 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności. Sąd Okręgowy w Radomiu w dniu 11 września 2006 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji o tyle, że nałożył na oskarżonego obowiązek naprawienia szkody i zaliczył mu na poczet orzeczonej kary rzeczywisty okres pozbawienia wolności od 19 maja 2003 r. do 4 czerwca 2003 r.

We wniosku z 3 lutego 2010 r. J. Z. wystąpił do Sądu Rejonowego w Radomiu o zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania od dnia 26 maja 2003 r. na poczet kary pozbawienia wolności orzeczonej w sprawie II K 194/04. Postanowieniem z dnia 25 maja 2010 r. Sąd Rejonowy w Radomiu nie uwzględnił tego wniosku, zaś Sąd Okręgowy w Radomiu postanowieniem z dnia 4 sierpnia 2010 r. utrzymał w mocy zaskarżone przez J. Z. orzeczenie. Wskazał na to, że zaliczenie okresu faktycznego pozbawienia wolności na poczet orzeczonej kary, może nastąpić wyłącznie w sprawie, w której środek ten zastosowano. W odniesieniu do powoda faktyczny okres pozbawienia go wolności w sprawie II K 194/04 został zaś zaliczony w całości na poczet orzeczonej tam kary.

J. Z. nie wszczął postępowania zmierzającego do ustalenia niezgodności z prawem tych orzeczeń.

Powód, będąc skazany w warunkach recydywy, od 19 maja 2003 r. przebywa w różnych zakładach karnych i aresztach śledczych, będąc osadzonym w ramach stosowanego środka zapobiegawczego bądź odbywając karę pozbawienia wolności. W Areszcie Śledczym w R. powód przebywał w okresach od 23 maja do 3 listopada 2003 r., od 31 marca 2004 r. do 2 sierpnia 2006 r. i od 27 września do 17 listopada 2006 r.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie podkreślając, że był związany podstawą faktyczną żądania. Uznał, że dla takiej podstawy, jaką sprecyzował powód, oceny jego roszczenia należy dokonywać w oparciu o przepis art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c. Zgodnie z nim, jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. W niniejszym postępowaniu takie orzeczenie stwierdzające, że będące źródłem szkody (krzywdy) prawomocne orzeczenie jest niezgodne z prawem, nie zostało wydane. Wobec braku prejudykatu, badanie dalszych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, jest zbędne. Nie można, wobec braku tego prejudykatu, mówić w ogóle o bezprawności działania. W związku z tym nie można przypisać stronie pozwanej odpowiedzialności odszkodowawczej za krzywdę, jakiej miał doznać powód wskutek odmowy zaliczenia mu okresu tymczasowego aresztowania na poczet kary pozbawienia wolności orzeczonej w sprawie II K 194/04.

Sąd Okręgowy nadmienił, że w toku postępowania powód nie wykazał tak istnienia jak i rozmiaru doznanych przez niego krzywd w związku ze zmianą statusu z pozbawionego wolności na aresztowanego.

Sąd wskazał nadto, że gdyby nawet jego roszczenie było zasadne, to uległoby przedawnieniu, a taki zarzut został podniesiony przez pozwaną Skarb Państwa. Termin przedawnienia z art. 442 k.c. minął bowiem z upływem trzech lat od wydania prawomocnego wyroku przez Sąd Okręgowy w Radomiu w sprawie

II K 194/04. Najpóźniej z dniem wydania tego wyroku, tj. 11 września 2006 r. J. Z. wiedział bowiem, że zaliczenie okresu tymczasowego aresztowania na poczet kary pozbawienia wolności w sprawie II K 194/04 nastąpiło we wskazanym w wyroku rozmiarze. Termin przedawnienia upłynął zatem w tym przypadku z dniem 12 września 2009 r., a zatem na rok przed wniesieniem powództwa w niniejszej sprawie.

Natomiast roszczenie wywodzone przez niego z faktu osadzenia go w Areszcie Śledczym w R. również uległo przedawnieniu, skoro powód przebywał w nim do dnia 17 listopada 2006 r. i najpóźniej z dniem jego opuszczenia musiał już wiedzieć o ewentualnej krzywdzie związanej z zastosowaniem aresztu tymczasowego. Liczony od dnia następnego po tej dacie bieg terminu przedawnienia upłynął więc 18 listopada 2009 r., a więc 10 miesięcy przed wniesieniem pozwu.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Okręgowy oddalił powództwo, zaś o kosztach orzekł w oparciu o przepis art. 98 § 1 w zw. z art. 99 k.p.c., zasądzając je od powoda na rzecz strony pozwanej, reprezentowanej przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa.

Wyrok Sądu Okręgowego został zaskarżony w całości apelacją przez powoda, który wniósł o jego zmianę i uwzględnienie żądania ewentualnie uchylenie go i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W apelacji postawiono zarzuty:

- błędów w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mających istotny wpływ na wynik sprawy, polegających na niewłaściwym zakwalifikowaniu okresu przedawnienia roszczenia o zapłatę zadośćuczynienia,
- naruszenie prawa materialnego, art. 4 § 1 k.k.w w zw. z art. 538^a § 2 d.k.p.k. z roku 1969 przez całkowite pominięcie właściwości zastosowania ich w wyrokowaniu w związku z przejściem skazanego zza granicy,
- naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji RP,
- naruszenie art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje: apelacja nie może zostać uwzględniona.

W pierwszej kolejności stwierdzić należy, że chybiony jest zarzut błędów w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia. Apelujący upatruje tych błędów w niewłaściwym zakwalifikowaniu okresu przedawnienia roszczenia

o zapłatę zadośćuczynienia, gdy tymczasem tego rodzaju błędy nie leżą w sferze ustaleń faktycznych, lecz oceny prawnej żądania. W uzasadnieniu apelacji powód nie rozwija zarzutu błędnego ustalenia stanu faktycznego, nie wskazuje które konkretnie ustalenia faktyczne miałyby być wadliwe. Tak więc zarzut ten należy uznać za gołosłowny, bądź też polegający na jego błędnym rozumieniu przez skarżącego. Tymczasem Sąd Okręgowy dokonał ustaleń faktycznych głównie w oparciu

o dokumenty, bądź ich niekwestionowane kopie. Stan faktyczny ma w tym materiale dowodowym oparcie i należy uznać, że został ustalony prawidłowo. W pewnym zakresie będzie wymagał jednak uzupełnienia, o czym poniżej.

Jak wskazał Sąd Apelacyjny w postanowieniu z dnia 31 sierpnia 2011 r., uzasadniając uchylenie postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu, powód wiązał swoje roszczenie o zadośćuczynienie z zastosowaniem wobec niego tymczasowego aresztowania w czasie odbywania kary pozbawienia wolności w innej sprawie oraz odmową zaliczenia okresu tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności.

Odnosnie pierwszej z wskazanych podstaw, z niekwestionowanych ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika, że powód J. Z. przebywał w Areszcie Śledczym w R. do dnia 17 listopada 2006 r. W tej części roszczenia powód upatruje jego źródła nie tyle w wydaniu konkretnego orzeczenia lecz w zmianie swojego statusu z odbywającego karę pozbawienia wolności na tymczasowo aresztowanego. Odpowiedzialność Skarbu Państwa w takim przypadku reguluje przepis art. 417 § 1 k.c. Jednak podniesienie zarzutu przedawnienia przez stronę pozwaną należy uznać w odniesieniu do tej części żądania za trafne. Odpowiedzialność Skarbu Państwa ma tu bowiem charakter deliktowy, zatem będzie miał do niej zastosowanie trzyletni termin przedawnienia z art. 442⁽¹⁾ k.c. Przepis ten, dodany ustawą z dnia 16 lutego 2007 r. (Dz. U. Nr 80, poz. 538), wszedł w życie z dniem 10 sierpnia 2007 r. (w miejsce uchylonego art. 442 k.c.). Jak natomiast trafnie wskazano w komentarzu do Kodeksu cywilnego pod. red. Krzysztofa Pietrzykowskiego, Warszawa 2008 r., t. I, s.1414 „nowa formuła przedawnienia zawarta w art. 442⁽¹⁾ znajdzie zastosowanie jedynie w stosunku do tych roszczeń ex delicto, które nie uległy jeszcze przedawnieniu na podstawie dotychczasowej regulacji z art. 442”. Z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Skoro zatem początek biegu przedawnienia należy liczyć od dnia 17 listopada 2006 r., roszczenie w tej części uległo przedawnieniu z dniem 17 listopada 2009 r., a więc przed wytoczeniem powództwa w niniejszej sprawie. Wobec powyższego podniesienie zarzutu przedawnienia przez stronę pozwaną było skuteczne, co czyni zbędnym analizowanie spełnienia przesłanek roszczenia odszkodowawczego. Apelujący nie podnosił bowiem w ogóle, że istnieją podstawy do zastosowania na jego korzyść art. 5 k.c. i o nieuwzględnienie w związku z tym zarzutu przedawnienia. Utrwalone w tym względzie orzecznictwo wskazuje natomiast, że w obecnym stanie prawnym nieuwzględnienie przedawnienia może mieć miejsce w wyjątkowo rażących i rzadkich okolicznościach, które w niniejszej sprawie nie zostały nawet wskazane (por. wyrok SN z 26.01.2000 III CKN 566/98 LEX 52773).

W związku ze skutecznością zarzutu przedawnienia nie mogą być zatem badane kwestie prawidłowości zastosowania wobec powoda zmiany jego statusu, a tym bardziej zastosowania w stosunku do niego przepisów dotyczących przejęcia w celu wykonania kary skazanego obywatela polskiego przez sąd państwa obcego na karę pozbawienia wolności (art. 538a i nast. Kodeksu postępowania karnego z 19.04.1969 r. Dz. U. Nr 13, poz. 96 ze zm. i Konwencji o przekazywaniu osób skazanych sporządzonej w Strasburgu dnia 21 marca 1983 r. Dz. U. z 1995 r., Nr 51, poz. 279 ze zm.).

Powód wiązał swoje roszczenie również z odmową zaliczenia mu aresztu tymczasowego na poczet orzeczonej w sprawie II K 194/04 kary pozbawienia wolności. Dnia 3 lutego 2010 r. J. Z. złożył do Sądu Rejonowego w Radomiu wnioski o zaliczenie mu na poczet orzeczonej w sprawie II K 194/04 kary pozbawienia wolności okresu tymczasowego aresztu od dnia 26 maja 2003 r., którego to wniosku Sąd Rejonowy nie uwzględnił. W wyniku zażalenia J. Z. na postanowienie Sądu pierwszej instancji z dnia 25 maja 2010 r., Sąd Okręgowy w Radomiu w dniu 4 sierpnia 2010 r. utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. Odnosnie roszczenia związanego z niezgodnymi z prawem, zdaniem powoda, wyżej wskazanymi orzeczeniami, zarzut przedawnienia nie był skuteczny, zostały bowiem wydane w tym samym roku 2010, w którym wytoczone zostało powództwo w niniejszej sprawie. Nie można również zasadnie twierdzić, że powód, dla wykazania zasadności roszczenia, musiałby przede wszystkim przedstawić orzeczenie o stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, o którym mowa w art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c. Stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia następuje według przepisów tego postępowania, w którym rozstrzygnięcie zostało wydane. Prawomocne postanowienie o odmowie zaliczenia okresu pozbawienia wolności na poczet kary, wydane w postępowaniu karnym, nie jest natomiast zaskarżalne kasacją przez stronę (art. 519 i 520 § 1 k.p.k.), zaś podstawy wznowienia postępowania są ograniczone (art. 540 k.p.k.). Natomiast w sytuacji, gdy ze względu na brak procedury prowadzącej do uzyskania prejudykatu nie może zostać uzasadniona odpowiedzialność przewidziana w art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c., mimo że decyzja lub orzeczenie ma charakter ostateczny lub prawomocny, to zastosowanie powinna znaleźć ogólna reguła przewidziana w art. 417 k.c. (v.: Kodeks cywilny z komentarzem pod. red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2008 r., t. I s.1275). Uzupełniając w tym zakresie ustalenia dokonane przez Sąd Okręgowy należy stwierdzić, że wniosek powoda z dnia 3 lutego 2010 r. dotyczył jedynie zaliczenia aresztu tymczasowego stosowanego w sprawie

II K 194/04 na poczet kary pozbawienia wolności orzeczonej w tej sprawie. Postanowieniem z dnia 25 maja 2010 r. Sąd Rejonowy w Radomiu nie uwzględnił tego wniosku, zaś rozpoznający zażalenie J. Z. Sąd Okręgowy w Radomiu utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. W uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia wskazał przede wszystkim, że przedmiotem rozstrzygnięcia nie był problem przekazania skazanego między państwami, a jedynie rozpoznanie wniosku zaliczenia na poczet kary pozbawienia wolności okresów tymczasowych aresztowań. W tej natomiast kwestii uznał, że orzeczenie Sądu pierwszej instancji jest prawidłowe. Skazany nie może bowiem domagać się dwukrotnego zaliczenia tego samego okresu izolacji na poczet kar orzeczonych w różnych sprawach. Wyjaśnił przy tym, że konstatacji tej nie zmienia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 czerwca 2008 r. SK 17/07 (Dz. U. Nr 5, poz. 686), stwierdzający niezgodność z Konstytucją RP art. 263 § 3 Kodeksu postępowania karnego w zakresie, w jakim do dwuletniego okresu maksymalnego stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie wlicza się okresów, w których tymczasowo aresztowany odbywa równocześnie karę pozbawienia wolności w innej sprawie, dopuszczając do przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania na okres ponad dwóch lat przez sąd pierwszej instancji na zasadach ogólnych. Sąd Okręgowy wyjaśnił nadto, że przepis poddany kontroli Trybunału Konstytucyjnego dotyczy jedynie okresu trwania tymczasowego aresztowania przed wydaniem pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji, nie zaś zaliczeń aresztów na poczet wymierzonych kar pozbawienia wolności. W rezultacie Sąd Okręgowy w Radomiu uznał, że nie ma żadnych podstaw do zmiany orzeczenia w przedmiocie zaliczenia rzeczywistego pozbawienia wolności J. Z. na poczet wymierzonej mu kary pozbawienia wolności, bo w tym czasie oskarżonemu wprowadzono do wykonania karę pozbawienia wolności orzeczoną w innej sprawie.

Powód w toku postępowania nie wykazał żadnych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej strony pozwanej z art. 417 § 1 k.c., w związku z wydaniem przez Sądy obu instancji orzeczeń, o których mowa wyżej. Orzeczenia Sądu Rejonowego w Radomiu z dnia 25 maja 2010 r. i Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 4 sierpnia 2010 r. wydane zostały w ramach kompetencji tych organów. Powód nie wykazał przesłanek bezprawności działania sądów obu instancji, a jedynie ponownie powołuje się na te same przepisy prawa i wyrok Trybunału Konstytucyjnego, które nie były podstawą rozstrzygnięcia w rozpatrywanej przez Sądy obu instancji kwestii zaliczania okresu tymczasowego aresztowania na poczet kary pozbawienia wolności. W apelacji powód ponownie wyraża niezadowolenie z niezaliczenia mu okresu półtorarocznego aresztu tymczasowego, nie wskazując na czym miałyby polegać wadliwość rozstrzygnięcia tej kwestii przez Sąd Okręgowy w Radomiu w orzeczeniu z dnia 4 sierpnia 2010 r.

Nadto, jak trafnie zauważył Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie, powód nie wykazał również szkody, jaką miał ponieść w związku z wydaniem orzeczeń przez Sąd Rejonowy w Radomiu i Sąd Okręgowy w Radomiu, w szczególności istnienia jak i rozmiaru doznanych przez siebie krzywd. Twierdzenia powoda w tym zakresie nie zostały poparte żadnymi dowodami.

Wobec niewykazania przez powoda spełnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, określonych w art. 417 § 1 k.c., jego roszczenie związane z wyżej wskazanymi orzeczeniami sądów karnych nie mogło zatem również zostać uwzględnione.

Sytuacji powyższej nie zmienia powoływanie się powoda na przepis art. 4 § 1 k.k.w., nakazującego wykonywanie kar, środków karnych, zabezpieczających i zapobiegawczych w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego, zakazującego stosowania tortur lub nieludzkiego albo poniżającego traktowania i karanie skazanego, art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, stanowiącego, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd, czy też prawa do rzetelnego procesu sądowego, zdefiniowanego w art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.). Z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie nie wynika, aby przepisy te zostały

w jakikolwiek sposób naruszone.

Mając to wszystko na względzie i uznając, że pomimo częściowej zmiany argumentacji prawnej, wyrok Sądu pierwszej instancji odpowiada prawu, apelację oddalono po myśli art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c. oraz 108 § 1 k.p.c.